

Naturresevatet Nolhaga berg

Beslutshandling

Beslut KF 2010-06-16, § 111

Foto framsida: Norconsult AB

Beslutshandling 2010-06-16

Beställare: ALINGSÅS KOMMUN, 44181 ALINGSÅS

Konsult: Norconsult AB, Box 8774, 402 76 Göteborg
Uppdragsledare: Biolog Ola Sjöstedt
Biolog Calle Bergil
Biolog Maria Blomkvist

Innehållsförteckning

Beslutet	2
Uppgifter om det föreslagna naturreservatet	2
Syftet med naturreservatet	2
Skälen för reservatsbildning	2
Föreskrifter	3
A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden	3
B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla intrång i området	4
C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken	4
D. Fastställelse av skötselplan för naturreservatet och beslut om förvaltare av reservatet enligt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken ...	4
Beskrivning av det föreslagna naturreservatet	5
Natur- och friluftslivsvärden	5
Planunderlag	6
Befintliga områdesskydd	7
Ärendets beredning	7

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan inkl kartor: Skötselområden resp anordningar för friluftslivet
3. Sakägarförteckning
4. Sändlista

Beslutet

Kommunfullmäktige beslutar att de delar av det beskrivna området som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) av skäl som angivits nedan skyddas som naturreservat med stöd av 7 kapitlet 4 § miljöbalken (SFS 1998:808).

Naturreservatets namn skall vara Naturreservatet Nolhaga berg.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 7 kap 5-6 §§ miljöbalken, vilka anges nedan. Enligt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd (1998:1252) skall vård och förvaltning bedrivas i överrensstämmelse med upprättad skötselplan (bilaga 2).

Uppgifter om det föreslagna naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Nolhaga berg
NVR-ID:	2021653
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Alingsås
Församling:	Alingsås
Läge:	Nolhaga i västra delarna av Alingsås stad
Topografisk karta:	Borås 7C NV
Fastighetskartan:	64D 2fS Alingsås
Naturgeografisk region:	21. Sydöstra Norges och sydvästra Sveriges kuperade barr- och lövskogslandskap, b. södra Västergötlands sprickdalsområde.
Gräns:	Enligt bifogad karta (bilaga 1).
Areal:	25,6 hektar
Fastigheter och ägare:	Enligt bilaga 3
Naturvårdsförvaltare:	Alingsås kommun

Syftet med naturreservatet

Området har höga naturvärden och rekreationskvaliteter knutet till lövskog, i synnerhet bokskog. Reservatets ändamål är att bevara och utveckla dessa värden och kvaliteter.

Skälen för reservatsbildning

Förslaget till naturreservat för området Nolhaga berg ligger i linje med kommunens ambition att nå de av riksdagen fastlagda miljökvalitetsmålen. Reservatsbildningen kan också ses som en del av arbetet med att skydda tätortsnära naturområden, vilket ursprungligen är ett regeringsuppdrag som drivits av länsstyrelsen i samråd med berörda kommuner. Området ingår i den rapport för skydd av tätortsnära naturområden som länsstyrelsen redovisade i november 2003.

De värden som ligger till grund för reservatsbildningen kan sammanfattas enligt nedan.

Värden för friluftslivet i form av:

- ett lättillgängligt, attraktivt och varierat tätortsnära utflykts-, promenad- och motionsområde av stort värde för Alingsås invånare
- en vacker varierande skog med stora träd och god sikt i stora delar, men även med inslag av en mer vildvuxen karaktär i mer otillgänglig terräng

Naturvärden i form av

- stora ädellövträd, särskilt bokar, i sammanhängande bestånd
- grov död ved av ädellövträd
- svampflora kopplad till ädellövträd och död ved
- fågelliv knutet till lövskog och död ved

En viktig förutsättning för att värdena även på längre sikt ska kunna bevaras och utvecklas är att området förblir oexploaterat och att skogen sköts med friluftsliv och naturvård som huvudmål.

Åtgärder som kan hota områdets natur- och rekreationsvärden är t ex:

- Exploatering
- Skogsbruksåtgärder såsom slutavverkning och borttagning av död ved
- Igenväxning av hävdade, hagmarkslika avsnitt
- Framdragande av nya körvägar och ledningar
- Resande av master

Ett skydd i form av naturreservat syftar främst till att förhindra nämnda åtgärder och till att i övrigt genom lämpliga föreskrifter och skötselåtgärder ge förutsättningar för att värdena ska kunna bevaras och utvecklas.

Föreskrifter

För att uppnå syftet med reservatet beslutar kommunfullmäktige med stöd av 7 kap 5 – 6 §§ samt 3 och 21 §§ förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken att nedan angivna föreskrifter skall gälla. Vård och förvaltning skall bedrivas i enlighet med upprättad skötselplan, bilaga 2.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning. Efter tillstånd av kommunstyrelsen, och med erforderligt bygglov, får dock byggnad i syfte att tillgodose behov av lokaler för naturpedagogisk verksamhet eller service till allmänheten uppföras.
2. anlägga väg. Dock får löpande underhåll ske av befintliga trappor, spänger, gång- och cykelvägar samt den befintliga Hälsans stig. Kompletterande grusade gångvägar får anläggas, vid behov kan t ex stenmjöl användas för att skapa bättre tillgänglighet.
3. anlägga luft- eller markledning. Dock får löpande underhåll ske av befintlig VA-ledning och befintlig kraftledning. Underhåll och kompletteringar av belysning vid gång- och cykelvägar får utföras.

4. uppföra mast, antenn eller annan liknande anläggning. Befintlig mast med anslutande ledning får underhållas.
5. anordna upplag.
6. spränga, schakta, utfylla eller tippa, förutom för att kunna anlägga föreslagen våtmarksdamm enligt skötselplanen, bilaga 2. (Förbudet gäller inte heller för uppförande av anläggningar enligt punkt 1, 2 och 3).
7. avverka träd eller bedriva skogsskötsel i annan omfattning än vad som framgår av skötselplanen enligt bilaga 2.
8. utan kommunens tillstånd framföra motordrivet fordon annat än för underhåll av motionsspår och gångvägar samt för skogsskötsel enligt skötselplanen.
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
10. bedriva täkt av sten, grus, sand eller jord.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla intrång i området

Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. Utmärkning av naturreservatets gränser.
2. Uppsättning av informationstavlor.
3. Utmärkning och underhåll av stigar och motionsspår.
4. Upprustning av utsiktstorn.
5. Genomförande av undersökningar av djur- och växtliv samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter för allmänheten enligt 7 kap 30 § miljöbalken

Det är förbjudet att

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar
2. skada eller samla in växter och djur. Plockning av bär, svamp och blommor för eget behov som inte strider mot fridlysningsregler är dock tillåtet.
3. göra upp eld annat än på av förvaltaren anvisad plats.
4. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur.
5. uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift, annat än för de rekreativaktiviteter som i samråd med förvaltaren inryms i naturreservatet.
6. framföra motordrivet fordon, undantag befintliga gång-, cykel- och mopedvägar.
7. utan samråd med förvaltaren anordna lägerverksamhet.
8. utan samråd med förvaltaren anordna tävlingar.
9. klättra i berg under korpens häckningsperiod, från och med februari till och med maj

D. Fastställelse av skötselplan för naturreservatet och beslut om förvaltare av reservatet enligt 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Alingsås kommun fastställer härmed skötselplanen (bilaga 2) för naturreservatets långsiktiga vård.

Naturvårdsförvaltare är Alingsås kommun.

Beskrivning av det föreslagna naturreservatet

Ytterligare beskrivning av området finns i skötselplanen (bilaga 2).

Natur- och friluftslivsvärden

Nolhaga ligger vid Mjörn i nordvästra delen av Alingsås och är ett mycket populärt strövområde. Området i sin helhet är en brokig blandning av parkytor, snårig sumpskog, strandmiljöer, trädgårdar och skogsområden. Naturreservatet Nolhaga berg består av två berg, ett i öster och ett i väster, som skiljs åt av en klyfta omnämnd som Klämma. Klyftan utvidgades på 1800-talet när man sprängde för en vattenledning till Nolhaga egendom. Bergen är till största delen bevuxna av en gammal bokskog med inslag av främst ek och tall, men det finns också hedblandskogspartier och barrblandskog.

Den östra delen av Nolhaga berg har en mycket brant slänt i söder medan den norra slutningen är mer flack. Uppe på berget är topografin ganska jämn förutom två höjder i nordväst. Berget täcks till största delen av gammal bokskog, med inslag av bland annat tall, ek och lind. Fält- och markskiktet av vegetationen är sparsamt, vilket är en typisk karaktär för äldre bokskogar. På vissa ställen där det blivit en lucka i krontäckningen kommer ett visst lövuppslag, främst av björk och rönn, men även viss återväxt av bok. På höjderna i nordvästra delen har skogen en mer blandad artsammansättning och varierad struktur med större inslag av ek och triviallövträd, men med färre grova träd. Även i den södra branten växer en skog av blandad karaktär, både till form och artmässigt. Här finns förutom bok även ek, lönn, rönn, björk, gran och längre upp i branten ett stort inslag av tall.

Det västra berget har betats av dovhjort och mufflonfår. Detta bete har numera avvecklats. Markskiktet karaktäriseras av hävd och består till stor del av hårt betat gräs och mossor. Fältskikt saknas i stort sett helt med undantag av örnbräken som är osmakligt för djuren och som breder ut sig i delar av området. I en del av det västra berget är naturtypen hagmarkslik med glesare trädskikt, mer grässvål och större ljusinsläpp till marken än i övriga delar.

Det finns ett relativt stort inslag av grov död ved i området, både stående döda träd och liggande stammar. Det är främst död ved från bok som finns i området, men det finns även andra trädslag representerade bland den döda veden. Inslaget av död ved i området ger fina förutsättningar för många arter som i landskapet i övrigt är ovanliga. Arter som är knutna till ädellövträd är ofta representerade på listor över hotade organismer eftersom denna naturtyp blivit hårt exploaterad i hela Europa. I området Nolhaga berg ges särskilt arter knutna till bok, och till viss mån även ek, ett möjligt habitat.

Området har en rik och intressant svampflora med såväl ved- som marksvampar knutna till bok. Typiska vedsvampar på död bokved är fnöskticka, bokticka, bokdyna och porslinsnagelskivling medan typiska marksvampar är grönriska, rutsopp och olika arter av kremlor. Även karakteristiska arter knutna till ek förekommer såsom korkmussling och de rödlistade arterna korallticka och oxtungsvamp.

Troligen kan det finnas en intressant skalbaggsfauna knuten till den grova döda veden, men den har inte närmare undersökts.

Nolhaga berg har också betydelse för fågellivet. Området är en naturlig fortsättning på Nolhagaviken och sumpskogsområdet "Kongo" som båda är av stort värde för fågellivet. Jämfört med dessa två områden erbjuder Nolhaga berg delvis andra typer av miljöer. Värdefulla inslag för fågellivet på Nolhaga berg är framför allt den rikliga förekomsten av död ved som ger födounderlag i form av skalbaggs-larver m m liksom möjligheter till häckning i hålträd. Mindre hackspett har setts i området, liksom nötkråka, båda rödlistade arter. Även stenknäck finns noterad från området. Att det finns en kontakt mellan Nolhaga berg och intilliggande naturområden bedöms som viktig, inte bara för fågellivet.

Nolhaga berg är och har länge varit ett populärt strövområde. Det är en plats som bjuder på en naturupplevelse nära Alingsås centrum. Området utgör en del av Nolhaga som tillsammans med sina parkmiljöer nära slottet och stranden vid Mjörn utgör möjligheter för en varierande friluftsupplevelse. Jonas Alströmer köpte Nolhaga gård 1725 och utökade densamma genom att förvärva angränsande egendomar. Han anlade trädgården och planterade bokskogen som idag täcker stora delar av Nolhaga berg. I slutet av 1800-talet ägdes Nolhaga av Claes Adelsköld som rustade upp hela området. Människorna i Alingsås var välkomna att lustvandra i markerna, som sedan dess har använts som rekreationsområde. 1921 köptes Nolhaga av Alingsås stad med syftet att göra området till "en folkets park – en grön oas till alingsåsbornas glädje och nytta".

På södra sidan av Nolhaga berg, direkt utanför reservatet, ligger djurstallar där man kan titta på getter, hästar mm, och på den västra delen av Nolhaga berg fanns fram till 2010 ett hjorthägn med dovhjort och mufflonfår. På den östra delen av Nolhaga berg finns en frisbeegolfbana med nio hål som erbjuder en trevlig utmaning med frisbeen bland träden. Området nyttjas även av skolbarn i varierande åldrar, exempelvis på skolgymnastiken.

Det finns stigar på både östra och västra delen av Nolhaga berg av varierande storlek och framkomlighet, men generellt kan sägas att hela området är lätt att gå i, även de ytor som ligger utanför stigen. Eftersom bokskogen naturligt har ganska sparsamt av växter på marken och en ganska gles struktur i övrigt, är sikten god, vilket ofta upplevs som estetiskt tilltalande. Det finns även en "hälsans stig" markerad i området.

Det går flera cykelvägar genom området som binder ihop de nordvästra delarna av Alingsås med de sydvästra. Det gör att området även används av förbipasserande såväl som för besökare till Nolhaga berg.

Uppe på östra delen av Nolhaga berg finns en utsiktspaviljong på krönet till branten i söder, där man kan se ut över stora delar av Alingsås. I närheten finns dessutom ett unikt luftvärnstorn kvar sedan andra världskriget som ibland hålls öppet för konstutställningar och som också det bjuder på en storslagen utsikt när det hålls öppet för allmänheten. Under luftvärnstornet i gatuplanet, finns även ett berggrum som utgjorde sambandscentral under krigsåren.

Den sydvända branten används i vissa delar för klättring, då bergväggen bjuder på en viss utmaning.

Planunderlag

Området Nolhaga berg ingår i den kommunövergripande översiktsplanen i område betecknat R18, vilket förutom Nolhaga berg även omfattar området kring Nolhaga

slott (Alingsås kommun 1998). Enligt översiktsplanen kan för delar av R18-området detaljplan samt förordnanden enligt naturvårdslagen och kulturmiljölagen övervägas.

I den fördjupade översiktsplanen för Alingsås stad ingår Nohaga berg i området R7, vilket även detta förutom Nohaga berg även omfattar området kring Nohaga slott (Alingsås kommun 2008). I området skall, enligt den fördjupade översiktsplanen, huvudsakligen befintlig mark- och vattenanvändning fortgå. Vidare bör enligt planen åtgärder som förstärker områdets kvaliteter och säkerställer användning som park och för kulturändamål genomföras.

Reservatets norra och sydvästra delar ingår delvis i befintliga detaljplaner och har där betecknats som park eller natur. Reservatet är förenligt med översiktsplanen och motverkar inte gällande detaljplaner och dess bestämmelserns syften.

Nohaga berg anges som ett värdefullt tätortsnära naturområde i kommunens naturvårdsprogram (Alingsås kommun 2005). Området ingår också i den rapport för skydd av tätortsnära naturområden som länsstyrelsen redovisade i november 2003.

Befintliga områdesskydd

Vid Nohagaviken gäller strandskydd enligt 7 kap 13-14 §§ miljöbalken. Skyddet omfattar 300 meter från strandlinjen, vilket innebär att det sträcker sig in i västra delen av området Nohaga berg.

Ärendets beredning

I regeringens skrivelse, En samlad naturvårdspolitik, 2001/02:173, pekades på flera skäl att ta fram en samlad och förnyad naturvårdspolitik. Med tanke på friluftsliv och folkhälsoaspekter ingick bl a att den tätortsnära naturen måste bli ett prioriterat område eftersom större delen av befolkningen bor i städer och tätorter. Länsstyrelsen i Västra Götaland redovisade i en rapport 2003 förslag till 40 stycken nya natur- och kulturresevat inom Göteborgsregionen, varav 5 stycken i Alingsås kommun, ett av dessa områden var Nohaga.

Nohagaområdet är mycket uppskattat av alingsåsarna som ett lättillgängligt och varierande utflyktsmål med allt från slottet med sin slottspark till Nohagavikens naturreservat inklusive naturskogsområdet Kongo, med sina höga naturvärden. Dessutom är koloniområdet och båtlivet vid Sävåns utlopp i Mjörn, populära besöksmål.

Länsstyrelsen beviljade 2005 ett statligt bidrag till Alingsås kommun för det lokala naturvårdsprojektet NaturligtVis. I projektet ingick bl a att inrätta ett reservat för Nohaga park, ca 60 ha stort. Detta innefattade då hela parken inklusive Nohaga berg. Senare beslöt kommunstyrelsen att istället detaljplanelägga Nohaga park. Efter samråd med länsstyrelsen överenskomms då att begränsa det lokala naturvårdsprojektet till att enbart omfatta Nohaga berg och att säkerställa detta som naturreservat, ca 26 ha stort. Inom projektet ingår även en Hälsans stig, ca 4 km lång, som invigdes 2008.